

Tordai Adorján

Írta: Komáromi János

Ma már ő is pihen valamelyik pesti temetőben, nem várva semminemű fizetésemelést többé, miután előbb vagy negyedfél évtizeden át szolgálta ki a nyájas olvasókat. A *Budapesti Hírlap*-nál volt ugyan felelős szerkesztő is, de rövid ideig mindössze. Mintha újból visszavágyott volna az éjszakai szerkesztői asztal mellé.

Mert Tordai Adorján szerkesztő úrról lesz szó. Az ő emlékezetét szeretném följújtani néhány pillanatra. Kegyelettel és hálával.

1914 kora tavaszán kerültem vele közelebbi érintkezésbe, midőn a *Budapesti Hírlap* akkori felelős szerkesztője éjjeli munkatársnak rendelt be, valami hat hónapra. Abban az időben este 10 órától lapzártáig Tordai Adorján szerkesztett s pótszerkesztő gyanánt szegény Sággy Feri fungált mellette, akinek — Isten nyugtassa meg! — élete minden vágya abban kulminált, hogy bár lehetne egyszer önálló hatásköre neki is ... Sajnos, ez az égő reménykedése tökéletes fikció maradt mindvégig.

Este tíz óra után már ott ült az asztalnál Tordai Adorján szerkesztő úr s elvéte vakart egyet a kerek szakállán, miköföen kéziratot olvasott. Sokat, nagyon sokat kellett olvasnia gondoktól zaklatott életében, pedig hibás is volt a félszeme. Hogy gondoljai lehettek, körülbelül jól sejtettem, ámbár ő maga soha egyetlen szót nem ejtett róla. Valahányszor ugyanis — úgy éjjel egy óra után — fölállt, hogy a nyomdába néz át, egy mélyet sóhajtott. Ám ez a sóhaj olyankor is fel-felszakadt belőle és remegtetett szíven, ha némi kézirat-szünet következett s ő szétpillantván keveset, tenyerébe csüggesztette a fejét.

Ezek az éjszakákon családja jövődj sorsa járhatott az eszében Tordai Adorján szerkesztő úrnak. Mert jó férj és jó apa volt s különben is jóság az egész ember. És hű szolgája vállaltának, amelynek egy emberöltőn át volt munkatársa. Helyzetén úgy próbált javítani később, hogy éjszakánként ő tudósította az egyik bukaresti román lapot. A tudósítást persze nem maga végezte, hanem fogadott két, újságírónak pályázó, elszánt alakot, úgynevezett slapajt s e két zengőtorkú ifjú aztán — a szerkesztőség oldaltos telefonszobájából — minden éjjel Bukarestbe kiabálta le az aznapi híryanagot, melyet a román lap szerkesztőségében egy magyarul értő újságíró vett föl gyorsírással. Fölváltva diktált telefonba a két slapaj, miközben oly üvöltést vittek végbe, hogy zengett bele a *Budapesti Hírlap* palotája. E ténykedésük révén sikerült is rövidesen kiverekedniük az „üvöltő dervis” elnevezést.

Sokáig vissza fogok még emlékezni ezekre a tavaszi és nyáreleji éjszakákra 1914-ből!

Tizenegy óra után csitulni kezdett a forgalom... A nyomdában ilyenkor megindultak már a nagy rotációsgépek s tompa bugásuk úgy hatott reám az épület falain át, mintha feledhetetlen falumban merengtem volna el, a méhesben s a kertek alól mintha a cséplőgépek bugása készített volna andalító hangulatra. Tordai Adorján szerkesztő úr, valahányszor kevés szünetideje akadt, kezébe fektette arcát, szótlanul szívta cigarettáját s maga elé gondolkozott. Mert csak olyankor enyhült meg és kezdett mesélgetni, ha lapzárta után a Newyork-kávéházba ballagtunk át, ahol régi emlékeit szedegette elő.

A szerkesztőségből éjfélutáni egy óra körül volt szokása fölmenni a nyomdába. Ilyenkor, ha gyors és aprózott lépteivel végighaladt a szoba hosszán, odaszólt Sággy Ferinek, a pótsegédszerkesztőnek:

— Vigyázz mindenre!

És szegény Feri vigyázott is. Érintettem már, hogy a pótsegédszerkesztő minden erőfeszítésével némi önálló ügykört szeretett volna összekaparni maga köré. De nem ment, sehogysem ment! Ilyen alkalmakkor legalább rajtam igyekezett kipróbálni a befolyását. És mialatt balkezevel idegesen gyúrta a kenyérgalacsint, jobbkeze öt ujjával pedig bele-belefűrt a hajába, odaszólt felém:

— Kolléga úrnak nincs már semmi dolga?

Én huszonhárom esztendőm minden konfidenciájával dültem hátra a székben s fesztelenül fűjtam a cigarettafüstöt:

— Egyáltalán semmi dolgom sincsen!

A válasz nem elégítette ki, ellenkezőleg: csak még inkább felizgatta. Ez okból föl és alá kezdett nyargalni a szerkesztőségi nagyszobában, balkezeiben a kenyérgyúrmával, jobbkezeivel a hajába túrva s most még ingerültebben kiáltott fel:

— Kolléga úrnak valóban semmi elfoglaltsága sincs többé?

— Semmi a kerek ég alatt, — válaszoltam hidegen és neveletlenül.

A kilátástalan szó-baj viadalnak csak olyankor lett vége, ha Tordai Adorján szerkesztő úr visszajött az emeleti nyomdahelyiségből, úgy éjjeli félhárom óra körül. Akkor aztán testületileg vonultunk át a Newyorkba, ahol rövidesen összemelegedtünk a pótsegédszerkesztővel.

Víg életünk azonban nem tartott soká, mert kitört a háború. 1914 július 31-én éjjel álltam oda utoljára Tordai Adorján szerkesztő úr elé, mert másnap Tirolba kellett indulnom a gyorsvonattal. Ezredemhez, a császárvadászokhoz. Nem minden megindultság nélkül mondtam neki, hisz nem tudhattam akkor, viszontlátom-e még a *Budapesti Hírlap* szerkesztőségét:

— Isten áldja meg, szerkesztő úr!

Komolyan, nagyon komolyan nyújtott kezét:

— Aztán kívágni a rezet, fiam! Mert a magyar becsületről van szó!

Pontosan félesztendővel reá, nyomorékká lövöldözve kerültem vissza Krakkó mellől s még hónapok múlva is csak két mankón tudtam nyöszörögni. Tordai Adorján szerkesztő úr egyike volt a legelsőnek, aki meglátogatott a katonai kórházban. S tapasztalván szánandó sorsomat, részvétellel szólt:

— Nagy dolgok ezek, fiam... De mi a véleménye Hindenburgról?

Mert Hindenburg volt a bálványa s bízott benne halálig. De nem is kellett megcsalatkoznia a legnagyobb muszkaverőben.

Egyszer aztán vége lett mindennek s Tordai Adorján szerkesztő úr még hallgatagabb emberré vált. Betegeskedni is kezdett, de azért sokáig feljárogatott még a szerkesztőségbe. Egyszer csak halála hírért vettük ... Elment innét észrevétlenül, zokszó nélkül. Rövidesen követte hűséges társa is a pótségéd-szerkesztésben: szegény Sággy Feri.

Ma már a túlvilági redakcióban dolgoznak mind a ketten ...

Mostanában sűrűn hagynak itt bennünket az öreg szerkesztők. S különösen az éjjeli redaktorok tünedeztek egymásután. Sűrű rendekben, észrevétlenül.